

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Historicolitteraria 23 (2023)

ISSN 2081-1853

DOI 10.24917/20811853.23.26

RECENZJE I SPRAWOZDANIA

Aleksandra Sędkowska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID 0009-0008-3459-9281

(Nie)znana Konopnicka – w roku jubileuszowym 2022 (sprawozdanie)

Potrzeba rzetelnych, zakrojonych na szeroką skalę badań nad biografią i twórczością Marii Konopnickiej nie budzi wątpliwości, zwłaszcza wobec prób jej zawłaszczania przez rozmaite środowiska polityczne i ideologie. Jedną z okazji do podjęcia namysłu nad obecnością poetki w dzisiejszej debacie o literaturze było ustanowienie przez Sejm RP roku 2022, na który przypadła 180. rocznica jej urodzin, Rokiem Marii Konopnickiej. Wśród wyzwań, jakie współczesna recepcja Konopnickiej stawia przed badaczami jej życia i twórczości, dwa wydają się kluczowe: po pierwsze – odkłamywanie publicznego wizerunku poetki (dla jednych nobliwej matrony, dla innych skandalistki), a po drugie – ukazanie, w jaki sposób jej twórczość może korelować z obrazem obecnego, współczesnego świata.

Obchody Roku Marii Konopnickiej obfitowały w wydarzenia naukowe i kulturalne poświęcone poetce, także z udziałem krakowskiego środowiska naukowego. W dniach 21–22 kwietnia 2022 roku w Krakowie odbyła się ogólnopolska konferencja „Zaciętość dumy w osamotnieniu. Marii Konopnickiej w 180. rocznicę urodzin. Rozpoznania – idee – recepcja”, zorganizowana przez Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego, Muzeum HERstorii Sztuki i Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wydarzenie było częścią zainicjowanego przez Muzeum HERstorii Sztuki cyklu *Czas pozytywistek*, którego celem jest przypomnienie sylwetek znanych i mniej znanych pisarek, artystek i działaczek społecznych drugiej połowy XIX wieku. W konferencji wzięli udział przedstawiciele takich ośrodków i instytucji naukowych, jak: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Warszawski, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Boloński, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytet Łódzki, Narodowe Centrum Kultury, Polska Akademia Nauk, Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu. Uczestnicy konferencji wysłuchali łącznie 29 wystąpień, podzielonych na cztery panele tematyczne, których bohaterkami, poza szeroko

Fot. 1. Wystąpienie Beaty Obsulewicz-Niewińskiej podczas konferencji naukowej „Maria Konopnicka – życie, dzieło i duch” (Żarnowiec, 21–22 X 2022)

Źródło: Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu (muzeumzarnowiec.pl).

omawianą Konopnicką, były m.in. Eliza Orzeszkowa, Waleria Marrené-Morzowska, Maria Dulębianka i Zbigniewa Zmorska. Część naukową dopełniły warsztaty poetyckie dla dzieci pod hasłem „Konopnicka dzieciom – polskim i ukraińskim”, przeprowadzone przez Zofię Ozaist-Zgodzińską (MuHER). W konferencji w sumie uczestniczyło ponad 150 słuchaczy. Tadeusz Budrewicz, podsumowując to wydarzenie, wskazał na jego rangę nie tylko naukową, ale i społeczną – oto w gronie referentów znaleźli się przedstawiciele kilku pokoleń: licealiści, studenci i doktoranci, a także profesorowie o ogromnym autorytecie i doświadczeniu naukowym.

Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu zainicjowało obchody roku jubileuszowego poetki konferencją „Maria Konopnicka jako tłumaczka literatury światowej” (22 maja 2022 roku), podczas której referaty wygłosili m.in. Tadeusz Budrewicz (UP), Aleksandra Budrewicz (UP) i Barbara Bukowska (MMK). Uczestnikom tego wyjątkowego wydarzenia udało się pokazać autorkę *Pana Balcera w Brazylii* jako osobę obdarzoną znacznymi zdolnościami translatorskimi. Konopnicka władała dziesięcioma językami, tłumaczyła z sześciu, przełożyła ponad 20 autorów, wśród których znaleźli się m.in. Victor Hugo i George Gordon Byron, a także trzej nobliści: Sully Prudhomme, Paul Johann Ludwig von Heyse i Gerhart Hauptmann. W dniach 21–22 października 2022 roku kolejną konferencją, tym razem o zasięgu międzynarodowym, uczczono w Żarnowcu podwójną rocznicę – 180-lecia urodzin Konopnickiej i 65-lecia działalności Muzeum.

W wydarzeniu wzięli udział badacze twórczości autorki *Roty* z 20 ośrodków uniwersyteckich z Polski, m.in. Dorota Samborska-Kukuć (UŁ), Beata Obsulewicz-Niewińska (KUL), Maria Jolanta Olszewska (UW), Dawid Maria Osiński (UW), Joanna Zajkowska (UKSW), Renata Stachura-Lupa (UP) i Tadeusz Budrewicz (UP), a także z zagranicy: Margreta Grigorova (Uniwersytet Wielkotrnyński im. Świętych Cyryla i Metodego), Małgorzata Vražić (Uniwersytet Zagrzebski) i Laura Pillon (Uniwersytet Boloński). Otwarcia konferencji dokonała Joanna Modrzejewska z Łodzi, ostatnia żyjąca prawnuczka Konopnickiej. W trwających dwa dni obradach zaprezentowano najnowsze wyniki badań nad życiem, twórczością i działalnością społeczną autorki *Imaginy*. Obchodom jubileuszowym w Żarnowcu towarzyszyły imprezy okolicznościowe.

W Roku Konopnickiej podjęto szereg inicjatyw mających na celu popularyzowanie wiedzy o życiu i twórczości poetki. Organizowano spacer tematyczne, konkursy, warsztaty i webinaria dla różnych grup odbiorców, wystawy i koncerty. W Artetece Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie, a następnie – w Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu można było podziwiać prace studentów krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, zainspirowanych twórczością pozytywistek. W ramach realizowanego od 2022 roku projektu katowickiego Instytutu im. Wojciecha Korfanteo *Konopnicka i Ślązaczki*, we współpracy z Muzeum HERstorii Sztuki i Stowarzyszeniem Szlakiem Kobiet (a pod patronatem miasta Krakowa) 17 czerwca 2023 roku zorganizowano *Spacer śladami XIX-wiecznego siostrzeństwa*, podczas którego przypomniano obchód jubileuszowy z 1902 roku, z udziałem śląskich kobiet, licznie przybyłych na uroczystość.

Fot. 2. *Spacer śladami XIX-wiecznego siostrzeństwa* w ramach cyklu: *Konopnicka i Ślązaczki* (Kraków, 17 VI 2023)

Źródło: Fundacja Muzeum HERstorii Sztuki (<https://muzeumherstoriisztuki.org/>).

7 marca 2023 roku, podczas ogólnopolskiego seminarium naukowego „Maria Konopnicka w nowych odczytaniach”, zorganizowanego w Instytucie Filologii Polskiej UP przez Zespół Badawczy: Dziewiętnastowieczność, Koło Towarzystwa Marii Konopnickiej i Muzeum w Żarnowcu, Tadeusz Budrewicz tak podsumował obchody Roku Poetki:

[...] wyzwanie odkrycia autorki *Imaginy* dla dzisiejszych czytelników pozostaje wciąż aktualne. W obliczu ogromnego materiału badawczego, a z drugiej strony także potencjału nowych narzędzi czy metodologii, po jakie sięgają współcześni literaturoznawcy, należałoby potraktować te dwanaście miesięcy nie jako minioną szansę, lecz może bardziej jako zaczyn dopiero nadchodzącej przemiany recepcji Marii Konopnickiej przez współczesnych odbiorców jej twórczości.

Wszak wciąż pamiętać należy, by prorocze nie okazały się słowa poetki: „Ale się lękam, [...] / Że po mej śmierci jakaś dłoń Judasza / Zacznie artykułu od słów: Znana nasza...” (Imagina, pieśń XIII).